

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

підготовки першого (бакалаврського) рівня
спеціальності **014 Середня освіта**
предметної спеціальності **014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна
література)**
спеціалізації **014.021 Англійська мова та зарубіжна література**
освітньо-професійної програми
Середня освіта. Англійська та друга іноземна мови. Зарубіжна література

Силабус освітнього компонента «Інклюзивна освіта» підготовки першого бакалаврського рівня галузі знань *01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА*, спеціальності *014 Середня освіта*, предметної спеціальності *014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література)*, спеціалізації *014.021 Англійська мова та зарубіжна література*, за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Англійська та друга іноземна мови. Зарубіжна література»

Розробник: Мартинюк Тетяна Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Гордієнко Ю. А.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
протокол № 1 від 29.08. 2024 р.

Завідувач кафедри:

(Кузава І.Б.)

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчального компонента
Денна форма навчання	01 Освіта / Педагогіка, 014 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) Середня освіта. Англійська та друга іноземна мови. Зарубіжна література. Бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 90 / 3		Рік навчання 3
		Семестр 5
		Лекції - 16 год.
		Практичні (семінарські) 20 год. Лабораторні немає
		Самостійна робота 48 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації 6 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчального компонента
Заочна форма навчання	01 Освіта / Педагогіка, 014 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) Середня освіта. Англійська та друга іноземна мови. Зарубіжна література. Бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 90 / 3		Рік навчання 3
		Семестр 5
		Лекції - 6 год.
		Практичні (семінарські) – 6 год. Лабораторні – немає
ІНДЗ: є		Самостійна робота – 68 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я та по батькові	<u>Мартинюк Тетяна Анатоліївна</u>
Науковий ступінь	<u>доктор педагогічних наук</u>
Вчене звання	доцент
Посада	<u>професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти</u>
Контактна інформація	м.т. <u>0663560436</u>
	<u>Martynyuk.Tetyana@vnu.edu.ua</u>
	<u>Martynyuk.t@gmail.com</u>
Дні занять	http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi
	Усі запитання можна надсилати на електронні скриньки, зазначені в силабусі.

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу.

Силабус освітнього компонента (ОК) «*Інклюзивна освіта*» є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти «Середня освіта» відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта денної та заочної форм навчання.

Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Він визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач першого (бакалаврського) рівня відповідно до вимог освітньо-професійної програми, алгоритму вивчення навчального матеріалу ОК «*Інклюзивна освіта*», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Освітній компонент «*Інклюзивна освіта*» належить до циклу нормативних дисциплін професійної підготовки бакалаврської освітньо-професійної програми «Середня освіта. Англійська та друга іноземна мови. Зарубіжна література» і має за мету надання здобувачам вищої освіти знань та вмінь організації та здійснення інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти.

Зміст освітнього компонента розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців у сфері середньої освіти, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

З метою контролю ефективності застосування освітнього компонента передбачається проведення усних опитувань, презентацій, тестів, співбесід, роботи у малих групах та вирішення завдань у змодельованих ситуаціях.

2. Пререквізити та постреквізити

Для освоєння освітнього компонента «Інклюзивна освіта» використовують знання, вміння і навички, сформовані у ході вивчення ОК «Педагогіка», «Психологія», «Охорона життя і здоров'я учасників освітнього процесу», «Україна в європейському історичному та культурному контекстах».

Освоєння даного освітнього компонента є необхідною основою для вивчення таких освітніх компонентів, як-от: «Методика навчання англійської мови», «Методика навчання зарубіжної літератури», «Методика навчання другої іноземної мови», проходження педагогічних практик у закладах загальної середньої освіти.

3. Мета і завдання освітнього компонента полягає в засвоєнні концепцій безбар'єрності та інклюзивності; теоретичних, нормативно-правових та організаційних засад інклюзивної освіти; здійсненні особистісно-мотиваційної, когнітивної та практичної підготовки здобувачів освіти за спеціальністю «Середня освіта. Англійська та друга іноземна

мови. Зарубіжна література»» до реалізації інклюзивної моделі освіти в закладах загальної середньої освіти України.

Завдання освітнього компонента:

- на основі аналізу провідних концептуально-методологічних підходів сформувані і систематизувати наукові уявлення майбутніх вчителів англійської мови та другої іноземної мови, вчителів зарубіжної літератури про загальні тенденції безбар'єрності, соціальної інтеграції та розвитку інклюзивної освіти у світі та в Україні;

- сформувані практичні навички і уміння визначати зміст, методи і оптимальні структурно-організаційні форми здійснення професійної діяльності здобувачів вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (зкладах загальної середньої освіти) у закладах з інклюзивним навчанням;

- сформувані у здобувачів освіти уявлення про побудову стратегій взаємодії з батьками вихованців з порушеннями психофізичного розвитку та фахівцями, а також щодо професійно важливих властивостей особистості вчителя англійської та другої іноземної мов, зарубіжної літератури;

- виробити навички командної роботи при навчанні та вихованні учнів із з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти.

Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати наявні цифрові ресурси та технології в освітньому процесі та створювати (за потреби) нові.

ЗК5. Здатність усвідомлювати й поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі; діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; формувати спільноту здобувачів освіти, які усвідомлюють цінність громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенство права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК3. Здатність планувати освітній процес та прогнозувати його результати; організовувати процес навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти, організовувати різні види й форми їхньої навчальної та пізнавальної діяльності та осередки їхнього навчання, виховання і розвитку.

ФК4. Здатність формувати і розвивати у здобувачів освіти ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти, засобами англійської, другої іноземної мов та зарубіжної літератури та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісні ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК5. Здатність здійснювати аналіз та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, формувати у них спроможність до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання.

ФК6. Здатність формувати мотивацію здобувачів освіти та організовувати їхню пізнавальну діяльність, створювати умови для згуртування колективу здобувачів; знаходити ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання);

спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК7. Здатність підтримувати особисте фізичне та психоемоційне здоров'я під час професійної діяльності, організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу, надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з ними щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, формувати в здобувачів освіти культуру здорового й безпечного способу життя.

ФК8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії зі здобувачами в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ФК 10. Здатність застосовувати досягнення сучасної методичної і філологічної наук, освітніх концепцій у процесі навчання іноземної мови і зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти.

ФК 11. Здатність проєктувати педагогічну діяльність, володіти предметно-методичною компетентністю для планування і проведення занять з іноземної мови та зарубіжної літератури.

ФК 13. Здатність застосовувати практичні навички моделювання змісту освіти, добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти для проведення навчальних занять та позакласних заходів з іноземної мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти, в тому числі за умов дистанційного та змішаного навчання.

ФК 17. Здатність створювати умови, які забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища та педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами й усіх здобувачів освіти з урахуванням їхніх вікових та інших індивідуальних особливостей.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості здобувачів освіти.

ПРН 2. Демонструвати вміння навчати здобувачів освіти державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

ПРН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання здобувачів освіти на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

ПРН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання здобувачів освіти на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку здобувачів освіти, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ПРН 6. Називати і пояснювати принципи проєктування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я здобувачів освіти (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

ПРН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

ПРН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

ПРН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 16. Обирати педагогічні технології, методи і прийоми навчання, а також методи тестування відповідно до цілей і завдань навчання і контролю з урахуванням конкретного педагогічного контексту.

ПРН 17. Оцінювати ефективність навчальних матеріалів та вміти адаптувати їх до конкретного освітянського контексту.

ПРН 23. Уміти критично опрацьовувати джерела і здійснювати самостійний науковий пошук, у тому числі і з використанням емпіричних методів.

ПРН 24. Демонструвати здатність критично оцінювати вітчизняний і закордонний навчальний досвід, власну навчальну та професійно-дослідницьку діяльність і вибудовувати стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

У процесі вивчення освітнього компонента використовуються такі **методи**:

- **пояснювально-ілюстративний та репродуктивний** (розповідь, пояснення, консультація, робота з підручником, посібником, словником, картинами, таблицями, схемами, демонстрація, складання плану, виконання вправ, практичних завдань);
- **проблемно-пошуковий** (проблемного викладу, розв'язання проблемних ситуацій, евристична бесіда, дослідження, спостереження, узагальнення, синтез, аналіз, порівняння, зіставлення, структурування, робота з науковою літературою);
- **комунікативно-творчий з елементами інтерактивного навчання** (вирішення творчих завдань; спільне розв'язання проблем, робота в парах, робота в групах, мозкова атака, дебати, дискусія, ситуаційний аналіз).

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усьо го	Лек.	Практ.	Лаб.	Конс.	Сам. роб.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти							
Тема 1. Концептуальні аспекти безбар'єрності та інклюзивності.. Концепція безбар'єрності в Україні та світі. Соціальна інтеграція дітей з інвалідністю. Соціальна інклюзія як основа розвитку інклюзивної освіти. Основні засади процесу інклюзії в умовах загальної середньої освіти. Загальна характеристика моделей інклюзивної освіти учнів, які потребують корекції психофізичного розвитку. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію учнів, які мають порушення психофізичного розвитку.	8	2	2	-	-	4	УО/10 макс. К-сть балів за практичне заняття – 10
Тема 2. Історичне підґрунття інклюзивної освіти. Основні етапи еволюції ставлення суспільства і держави до осіб з відхиленнями у розвитку. Історія розвитку освіти осіб з особливими потребами в Україні. Моделі розвитку інклюзивної освіти. Сучасний період розвитку	11	-	2	-	1	8	РМГ/Т/10

освіти осіб з особливими потребами в Україні. Досвід країн зарубіжних країн щодо впровадження та розвитку інклюзивної освіти.							
Тема 3. Особа з ООП як суб'єкт інклюзивної освіти. Основні етапи розвитку дитини. Особливості психофізичного розвитку учнів із ООП. Технологія застосування Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих потреб дитини. Форми та методи соціальної інтеграції дитини з ООП в заклад загальної середньої освіти.	8	2	2	-	-	4	ДС/10
Тема 4. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві Національне законодавство у сфері інклюзії.	9	2	2	-	1	4	РМГ/10
Тема 5. Професійна діяльність майбутніх учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури в умовах інклюзивного середовища. Методологічна основа соціально-педагогічної діяльності як засобу інклюзивного навчання. Сутність соціально-педагогічної діяльності майбутніх учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури в умовах інклюзивної освіти. Закономірності, принципи, функції та напрями соціально-педагогічної діяльності. Професійна компетентність майбутніх учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури	9	2	2	-	1	4	УО/ РЗ/К 10

при виконанні соціально-педагогічної діяльності в інклюзивному класі.							
Разом:	45	8	10	-	3	24	50 балів
Змістовий модуль 2. Практика організації інклюзивної освіти							
Тема 6. Дидактика інклюзивної освіти. Предмет і завдання дидактики інклюзивного навчання, її категорії. Система закладів освіти для дітей з ООП. Особливості організації інклюзивного навчання у закладі загальної середньої освіти. Складові інклюзивного середовища закладу освіти. Рівні підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Форми організації навчання в інклюзивній школі.	9	2	2	-	1	4	РМГ/10
Тема 7. Організація інклюзивного навчання на уроках іноземних мов та зарубіжної літератури учнів із особливими освітніми потребами. Структура та організація цілісного освітнього інклюзивного процесу. Командний підхід та асистування в реалізації інклюзивного навчання. Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти. Учитель інклюзивного навчання як суб'єкт корекційно-педагогічної діяльності. Індивідуалізація освітнього процесу: ІНП, ІПР. Методи, засоби й форми організації навчального процесу в умовах інклюзії. Засоби оцінювання індивідуальних досягнень учнів.	9	2	2	-	1	4	ДС/ РЗ/К 10
Тема 8. Універсальний дизайн та пристосування простору в умовах інклюзії. Концепція універсального дизайну та принципи її впровадження. Сутність і зміст	8	2	2	-	-	4	ДБ/ РЗ/К 10

поняття «універсальний дизайн». Організація простору школи. Організація простору класу.							
Тема 9. Партнерство об'єктів інклюзивної освіти. Педагогічне та соціальне партнерство в інклюзивній освіті. Міжвідомча взаємодія у вирішенні актуальних проблем інклюзії. Сім'я і її роль у соціалізації дитини з особливими потребами. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.	11		2		1	8	РМГ/ РЗ/К 10
Тема 10. Теорія інклюзивного виховання. Сутність інклюзивного виховання. Основні напрями інклюзивного виховання. Основні методи і форми інклюзивного виховання.	8	2	2	-		4	УО/Т/10
Разом:	45	8	10	-	3	24	50 балів
Усього	90	16	20	-	6	48	100 балів

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

^{2/} *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лаб.	Конс.	Сам. роб.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти							
Тема 1. Концептуальні аспекти безбар'єрності та інклюзивності. Концепція безбар'єрності в Україні та світі. Соціальна інтеграція дітей з інвалідністю. Соціальна інклюзія як основа розвитку інклюзивної освіти. Основні засади процесу інклюзії в умовах загальної середньої освіти. Загальна характеристика моделей інклюзивної освіти учнів, які потребують корекції психофізичного розвитку. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію учнів, які мають порушення психофізичного розвитку.	8	2	-	-	-	6	ДБ

Тема 2. Історичне підґрунття інклюзивної освіти. Основні етапи еволюції ставлення суспільства і держави до осіб з відхиленнями у розвитку. Історія розвитку освіти осіб з особливими потребами в Україні. Моделі розвитку інклюзивної освіти. Сучасний період розвитку освіти осіб з особливими потребами в Україні. Досвід країн зарубіжних країн щодо впровадження та розвитку інклюзивної освіти.	8	-	-	-	-	8	ДС
Тема 3. Особа з ООП як суб'єкт інклюзивної освіти. Основні етапи розвитку дитини. Особливості психофізичного розвитку учнів із ООП. Технологія застосування Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих потреб дитини. Форми та методи соціальної інтеграції дитини з ООП в заклад загальної середньої освіти.	10	2	-	-	2	6	ДС
Тема 4. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві Національне законодавство у сфері інклюзії.	10	-	2	-	2	6	УО/РМГ/1 20 макс. к-сть балів за практичне заняття –
Тема 5. Професійна діяльність майбутніх учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури в умовах інклюзивного середовища. Методологічна основа соціально-педагогічної діяльності як засобу інклюзивного навчання. Сутність соціально-педагогічної діяльності майбутніх учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та	10	2	-	-	2	6	ДБ

зарубіжної літератури в умовах інклюзивної освіти. Закономірності, принципи, функції та напрями соціально-педагогічної діяльності. Професійна компетентність майбутніх учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури при виконанні соціально-педагогічної діяльності в інклюзивному класі.							
Разом:	46	6	2	-	6	32	20 балів
Змістовий модуль 2. Практика організації інклюзивної освіти							
Тема 6. Дидактика інклюзивної освіти. Предмет і завдання дидактики інклюзивного навчання, її категорії. Система закладів освіти для дітей з ООП. Особливості організації інклюзивного навчання у закладі загальної середньої освіти. Складові інклюзивного середовища закладу освіти. Рівні підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Форми організації навчання в інклюзивній школі.	8	-	2	-	-	6	РМГ/20
Тема 7. Організація інклюзивного навчання на уроках іноземних мов та зарубіжної літератури учнів із особливими освітніми потребами. Структура та організація цілісного освітнього інклюзивного процесу. Командний підхід та асистування в реалізації інклюзивного навчання. Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти. Учитель інклюзивного навчання як суб'єкт корекційно-педагогічної діяльності. Індивідуалізація освітнього процесу: ІНП, ІПР. Методи, засоби й форми організації	10	-	2	-	2	6	РЗ/К 20

навчального процесу в умовах інклюзії. Засоби оцінювання індивідуальних досягнень учнів.							
Тема 8. Універсальний дизайн та пристосування простору в умовах інклюзії. Концепція універсального дизайну та принципи її впровадження. Сутність і зміст поняття «універсальний дизайн». Організація простору школи. Організація простору класу.	9	-	-	-	1	8	ДБ
Тема 9. Партнерство об'єктів інклюзивної освіти. Педагогічне та соціальне партнерство в інклюзивній освіті. Міжвідомча взаємодія у вирішенні актуальних проблем інклюзії. Сім'я і її роль у соціалізації дитини з особливими потребами. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.	9	-	-		1	8	-
Тема 10. Теорія інклюзивного виховання. Сутність інклюзивного виховання. Основні напрями інклюзивного виховання. Основні методи і форми інклюзивного виховання.	8	-	-	-		8	-
Разом:	44	-	4	-	4	36	60 балів
ІНДЗ							40 балів
Усього	90	6	8	-	10	68	100 балів

ІНДЗ

1. Пройти курс Школа для всіх (курс про організацію інклюзивного освітнього середовища) на платформі ЕдЕра https://study.ed-era.com/en_gb/courses/course/409 та представити відповідний сертифікат (20 балів).

2. Проглянути:

- Відеолекція для вчителів про універсальний дизайн у сфері освіти
- Відеолекція для вчителів про універсальний дизайн у навчанні

3. Підготувати та презентувати тематики:

- універсального дизайну під час інклюзивного навчання (сформувані документ ворд (5-7 сторінок та слайд-шоу супровід)(10 балів).

4. Підготувати у вигляді порівняльної таблиці тему: "Нормативно-правова база інклюзивної освіти: аналіз українського законодавства" (документ-чинність/перегляд/-короткий аналіз контексту інклюзії) (5 балів).

5. Складіть модель інклюзивної освіти в Україні (на основі аналізу наукових джерел) (5 балів).

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

^{2/} Методи та форми контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих

групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 3.

№	Теми	Кількість годин денна/заочна форми навчання
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти		
1.	Тема 1. Опрацювати Національну стратегію зі створення безбар'єрного простору в Україні та сформулювати перелік відповідних нормативно-правових актів. Проглянути освітній серіал "Безбар'єрна грамотність" https://osvita.diia.gov.ua/courses/barrier-free-literacy	4/6 год
2.	Тема 2. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Таблично представити (період-хронологічні межі-особливості): - основні етапи еволюції ставлення суспільства і держави до осіб з відхиленнями у розвитку; - періоди розвитку освіти осіб з особливими потребами в Україні	8/8 год
3.	Тема 3. Скласти презентацію «Соціальна інтеграція дитини з ООП в умовах закладу загальної середньої освіти: форми та методи».	4/6 год
4.	Тема 4. Підготувати та представити у вигляді порівняльної таблиці основні нормативно-правові документи у сфері інклюзії.	4/6 год
5.	Тема 5. Сформулювати презентацію на тему «Методологічна основа соціально-педагогічної діяльності як засобу інклюзивного навчання» (З.Шевців. Основи інклюзивної педагогіки)	4/6 год
Змістовий модуль 2. Практика організації інклюзивної освіти		
6.	Тема 6. Підготувати 20 тестових запитань різного рівня складності з теми «Дидактика інклюзивної освіти». Схематично або таблично представити рівні підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.	4/6 год
7.	Тема 7. Ознайомитися з Порядком організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Опрацювати Додаток 3 до Порядком організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Скласти ППР на учня (нозологія за вибором здобувача освіти).	4/6 год
8.	Тема 8. Зробити підбірку наукових публікацій з тематики. Визначити основні положення. Визначити особливості та рекомендації щодо організації простору школи та класу	4/8 год
9.	Тема 9. Підготувати проєкт «Права та можливості батьків дитини з ООП».	8/8 год
10.	Тема 10. Скласти схему «Методи і форми інклюзивного виховання».	4/8 год
	Разом	48/68 год

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента «Інклюзивна освіта» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань згідно з [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#). Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень студентів. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати **100**.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач вищої освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, *лікарняний*). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. *Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти* передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час робіт, заліку заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (детально за покликанням: [Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки та «Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#)).

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням

елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проєкту), контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом освітнього компонента. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання ([Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#)).

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента «Інклюзивна освіта» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач вищої освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Програма заліку затверджується на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

Складання та перескладання заліку проводиться згідно розкладу. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Оцінка за складання заліків здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у лінгвістичну та шкалу ECTS.

Орієнтовні питання до заліку

1. Соціальна інтеграція, соціальна інклюзія та інклюзивне навчання.
2. Основні засади Концепції безбар'єрності в Україні.
3. Концептуальні засади процесу інклюзії в умовах загальної середньої освіти.
4. Загальна характеристика моделей інклюзивної освіти учнів, які потребують корекції психофізичного розвитку.
5. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію учнів, які мають порушення психофізичного розвитку.
6. Учень з ООП як суб'єкт інклюзивної освіти.
7. Особливості психофізичного розвитку дітей з ООП.
8. Технологія застосування Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих потреб дитини.
9. Соціалізація учнів з ООП в умовах інклюзії: індивідуальний підхід та етапи соціалізації.
10. Національне законодавство у сфері інклюзії.

11. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві.

12. Методологічна основа соціально-педагогічної діяльності як засобу інклюзивного навчання.

13. Сутність соціально-педагогічної діяльності учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури в умовах інклюзивної освіти.

14. Закономірності, принципи, функції та напрями соціально-педагогічної діяльності.

15. Професійна компетентність учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури при виконанні соціально-педагогічної діяльності в інклюзивному класі.

16. Сутність соціально-педагогічної діяльності учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури в умовах інклюзивної освіти.

17. Дидактика як загальна теорія інклюзивної освіти та навчання.

18. Виникнення і розвиток інклюзивної освіти та навчання.

19. Предмет і завдання дидактики інклюзивного навчання, її категорії.

20. Система закладів освіти для дітей з ООП.

21. Особливості організації інклюзивного навчання на уроках іноземних мов та зарубіжної літератури у закладі загальної середньої освіти.

22. Структура та організація цілісного освітнього інклюзивного процесу.

23. Командний підхід та асистування в реалізації інклюзивного навчання.

24. Підготовка учителів та викладачів англійської та другої іноземної мов та зарубіжної літератури до організації навчального процесу в умовах інклюзивного середовища закладу загальної середньої освіти.

25. Індивідуалізація освітнього процесу: ІНП, ІПР.

26. Вимоги до складання ІПР.

27. Роль батьків в інклюзивному навчанні.

28. Сім'я і її роль у соціалізації дитини з особливими потребами.

29. Засоби оцінювання індивідуальних досягнень учнів.

30. Методи, засоби й форми організації навчального процесу на уроках іноземних мов та зарубіжної літератури в умовах інклюзії.

31. Сутність і зміст поняття «універсальний дизайн».

32. Організація простору школи.

33. Організація простору класу.

34. Сутність інклюзивного виховання.

35. Основні методи і форми інклюзивного виховання.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Таблиця 4

Кількість балів денна/заочна форми навчання	Критерії оцінювання навчальних досягнень
8-10 балів/ 17-20 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, практичних завдань та самостійної роботи, вільно послуговується категоріальним апаратом дисципліни, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
5-7 балів/ 12-16 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває

	зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає власного аналізу та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
2-4 бали/ 6-10 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
1 бал/ 1-5 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з формою контролю – залік

Таблиця 5

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник /А. Колупаєва та ін. Харків: Ранок, 2019. 216 с.

2. Kuzava, I.B., & Mykolayuk, Y.M. (2022). Participation of specialists of the inclusive resource center in the activities of the team of psychological and pedagogical support in the educational institution. *The First Special Humanitarian Issue of Ukrainian Scientists. European Scientific e-Journal*, 2 (17), 54-59. Ostrava: Tuculart Edition. DOI: 10.47451/ped2022-03-02 (у співавторстві).

3. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дітей дошкільного віку: монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 345с.

4. Кузава І.Б. Інклюзивне навчання в Україні: теоретико-методичні та нормативно-правові засади. Edukacja włączająca na Ukrainie: zasady teoretyczne i metodologiczne oraz regulacyjne Inclusive education in Ukraine: theoretical, methodological and regulatory principles : monografie [Text] // redakcja naukowa Marian Zdzisław Stepulak ; Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie. 2018. С. 125-133. ISBN 978-83-64527-95-1.

5. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі:навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. Харків: Ранок, 2019. 340 с.

6. Костенко Т.М. Навчання дітей із порушенням зору :навчально-методичний посібник. Харків: Ранок, 2019 р. 184 с.

7. Мартинюк Т. А. Соціальна інтеграція молоді з інвалідністю: монографія. Луцьк: Волиньполіграф, 2021, 332 с

8. Мартинюк Т. А. Стратегія і тактика дослідження стану соціальної інтеграції молоді з інвалідністю. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2020. № 2(333). С. 248–260.

9. Мартинюк Т. А., Брушневська І. М. Дослідження актуального стану соціальної інтеграції молоді з інвалідністю в сучасній Україні засобами соціокультурної анімації. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Вип. 34. Том 1. С. 270–275. (Категорія Б)

10. Мартинюк Т. А. Теоретичні аспекти інтеграції соціокультурної анімації у роботу з молоддю з інвалідністю. Інноваційна педагогіка. 2021. Вип. 32. Т. 2. С. 192–196.

11. Мартинюк Т. А. Результати дослідження стану соціальної інтеграції молоді з інвалідністю, що має помірно виражене обмеження життєдіяльності Педагогіка формування особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 74. Т.2. С.216-221.

12. Martyniuk T. Integratation of Inclusion, Equity, Diversity, and Social Justice in Doctoral Education: Modern Research Discourse Analysis. *Knowledge. Education. Low. Management. Nauka. Oświata. Prawo. Zarządzanie.* 2020. № 2 (30). С. 371-382.
<http://kelmczasopisma.com/ua/downloadfile/645>

13. Мартинюк Т. А. Стратегія і тактика дослідження стану соціальної інтеграції молоді з інвалідністю. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2020. № 2(333). С. 248–260.

14. Мартинюк Тетяна, Шозда Дарина Інклюзивне навчання у закладах вищої освіти. Педагогічні читання імені професора Петра Гусака. [Текст] : зб. наук. пр. : матеріали круглого столу (02 жовтня 2024 р.) / за ред. С. Ю. Чернети та ін.. Луцьк, 2024. 80 с.

15. Larysa Sushchenko, Roman Sushchenko, **Tetiana Martyniuk** , Iryna Pushchyna, Alona Sadykina, Gnat Stryzhak. Inclusive pedagogy in society 5.0: social aspect *Ad Alta Journal of Interdisciplinary research*, 14/02-XLIV., September, 2024, 80-84
https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140244/papers/A_14.pdf (**Web of Science**).

16. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

17. Oksana, Inna Marynchenko, Tetiana Samus, **Tetiana Martyniuk**, Iryna Pushchyna, Serhii Shcherbyna Preparation of future teachers for professional adaptation in an inclusive educational environment in the process of studying the methodology of science, *Ad Alta Journal of Interdisciplinary research*, 2024, 14. 42-48 https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140141/papers/A_07.pdf (**Web of Science**)

18. Olena V. Belkina-Kovalchuk, Evgeniya A. Durmanenko, **Tetyana A. Martyniuk**, Victoria V. Petruk and Svitlana Yu. Cherneta. School Mediation as A Means of Preventing Social Maladjustment of Students from Risk Groups. *JoJournal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*, 2021, Vol. 9 №. 5, 546-554 <https://www.lifescienceglobal.com/pms/index.php/jiddt/article/view/8418> (**Scopus**).

19. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с.

20. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство Укоаїна», 2019 р. 300 с.

21. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2–ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

Інформаційні ресурси

1. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти: посібник для директорів закладів освіти URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf (дата звернення 29.09.2024).
2. Інклюзія [Електрон. ресурс] : коротка версія фільму. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=hnbLzK63-Hcө>
3. Постанова Кабінету Міністрів України № 957 від 15 вересня 2021 р. «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
4. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

5. Лист Міністерства освіти і науки № 6/679-24 від 03.09.2024 р «Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами у 2024/2025 навчальному році» <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-osib-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-u-20242025-navchalnomu-rotsi>
6. Луценко І. В., Найда Ю. М. Диференційоване викладання: реалізація підходу URL:<https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-30566945> (дата звернення: 10.09.2024).

1. <https://ispukr.org.ua/>
2. <https://mon.gov.ua>
3. <https://www.msp.gov.ua/content/bezbarernist.html>
4. <https://sqe.gov.ua/?stypе=portal&s=%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7>
- 5.